Lausunto
VATT/252/07.01/2016

6.10.2016

Eduskunta
YmV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi päästökaupasta johtuvien epäsuorien kustannusten kompensoimisesta

Tuen piiriin kuuluvat toimialat saavat päästöoikeutensa ilmaisjaon kautta

Hallituksen esityksen mukaisesta kompensaatiosta on alettu julkisessa keskustelussa puhua päästökauppakompensaationa.

VATT haluaa korjata tämän väärinkäsityksen ja huomauttaa, että hallituksen esityksen mukaisen tuen piiriin kuuluvat toimialat saavat päästöoikeutensa ilmaisjaon kautta.

Nyt käsittelyssä olevan tuen on tarkoitus kompensoida päästöoikeudet ilmaisjaossa saavia toimialoja päästökaupan aiheuttamasta sähkön hinnan noususta. Tavoitteena on näin välttää tuotannon siirtymistä muihin maihin EU:n päästökaupan aiheuttaman epäsuoran sähkön hinnan nousun takia.

Tuella ei ole kytköstä tukea saavien tehtaiden sähkölaskuun, tuotantoon, kilpailukykyyn eikä työvoimaan

Tuen määrä perustuisi hallituksen esityksen mukaan tuotantolaitoksen vuosien 2005 - 2011 tuotantoon tai sähkönkulutukseen sekä EU:n päästöoikeuden hintaan. Laitoksen nykyisellä sähkölaskulla, tuotannolla tai työvoimalla ei siis ole suoraa yhteyttä maksettavaan tukisummaan.

Tehtaat kilpailevat kansainvälisistä tilauksista sekä muiden yritysten tehtaiden kanssa että saman yrityksen muissa maissa toimivien tehtaiden kanssa. Yritykset tekevät tuotannon optimointia laitosten kesken ja tuotteet valmistetaan niillä tehtailla, joiden kilpailukyky on paras.

Koska hallituksen esityksen mukainen tuki ei ole kytköksissä tehtaiden nykyisiin kustannuksiin eikä kilpailukykyyn, se ei vaikuta tuotannon optimointiin laitosten kesken. Tuen ei siis voida odottaa vaikuttavan tehtaiden tuotantoon tai työpaikkoihin.

VALTION TALOUDELLINEN TUTKIMUSKESKUS VATT
VATT INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH
PL/PO BOX 1279 (Arkadiankatu 7), FI-00101 Helsinki, FINLAND
PUH./TEL. +358 295 519 400 www.vatt.fi

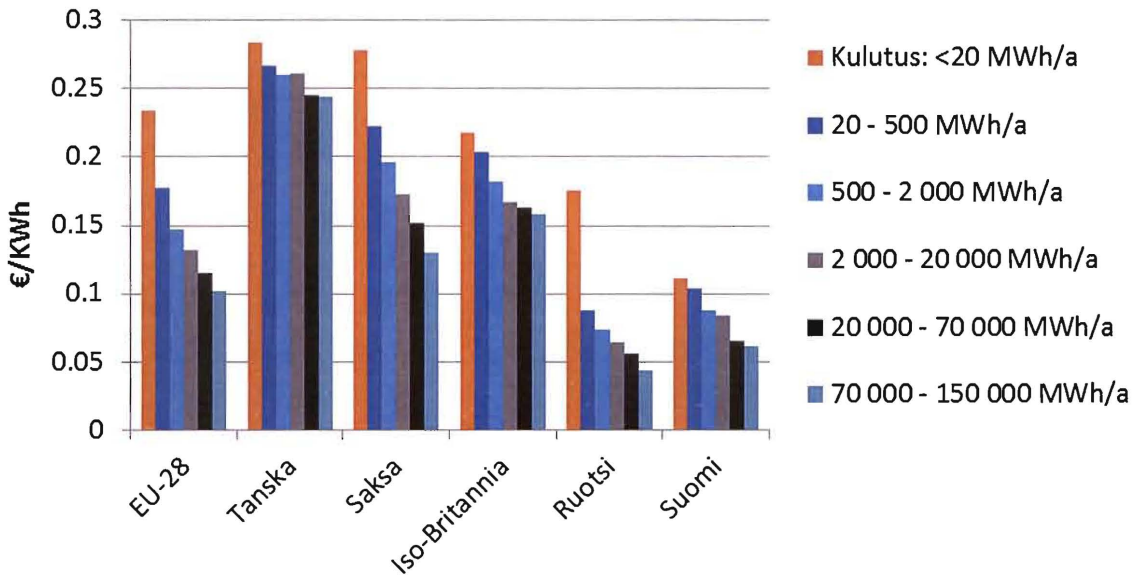
Teollisuus maksaa sähköstä Suomessa vähemmän kuin Saksassa, Britanniassa tai EU:ssa keskimäärin

VATT tuo esille, että yritysten kustannukset muodostuvat sähkön kokonaishinnasta, eivät hinnan eri osatekijöistä. Kaikkiaan teollisuus maksaa sähköstä Suomessa huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi Tanskassa, Saksassa ja Britanniassa (Kuva 1).

Samalla sähkön hintaa laskee valtioiden tukema tuulivoima, jonka takia sähkö on Pohjoismaiden sähköpörssissä halventunut 2000-luvun alusta nykypäivään 20 prosenttia (Liski ja Vehviläinen 2016).

VATT tuo esille, että tuen piiriin kuuluvat toimialat saavat lisäksi jo huomattavaa verotukea. Teollisuuden sähkövero on 60 prosenttia pienempi kuin kaupan ja palvelujen vero, mistä muodostuu noin 400 miljoonan euron vuosittainen verotuki. Energiaintensiivisen teollisuuden veroleikkuri puolestaan tuo noin 200 miljoonan euron vuotuisen verotuen paljon energiaa käyttävälle teollisuudelle.

Kuvio 1: Teollisuuden sähkön hinnat mukaan lukien verot ja maksut Suomessa ja muualla Euroopassa vuoden 2015 toisella puoliskolla

Lähde: Eurostat

Empiirisissä tutkimuksissa ei ole löytynyt tutkimusnäyttöä hiilivuodosta

Yritysten todellisiin tuotantopäätöksiin perustuvissa tutkimuksissa ei ole löytynyt tutkimusnäyttöä siitä, että EU:n päästökauppa olisi aiheuttanut hiilivuotoa (Wagner ym. 2014, Dechezleprêtre ym. 2014; katso myös Hokkanen 2015 ja World Bank Partnership for Market Readiness 2015). Tutkimusten mukaan energiakustannusten nousu ympäristöperusteisten maksujen takia ei myöskään ole juuri vaikuttanut yritysten kilpailukykyyn, tuotantomääriin tai työpaikkoihin (Wagner ym. 2014, Petrick

ja Wagner 2014; katso myös Arlinghaus 2015, Hokkanen 2015, Hokkanen ja Ollikka 2015, Tamminen, Ollikka ja Laukkanen 2016).

Tieteellisen näytön perusteella yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn ja tuotannon maantieteelliseen sijoittumiseen vaikuttavat huomattavasti enemmän muut tekijät, kuten raaka-aineiden ja kaikkien muiden tuotannontekijöiden kustannustasot ja saatavuus, yhteiskunnan vakaus ja kauppapolitiikka.

Tuki ei edistä talouskasvua eikä työllisyyttä

Tuen ei voi odottaa edistävän työllisyyttä, sillä tuella ei ole suoraa yhteyttä tehtaiden työvoimaan eikä työvoimakustannuksiin. Tukisumma on vakio niin kauan kuin tehtaan tuotanto tai sähkönkulutus on vähintään 50 prosenttia sen vuosien 2005 - 2011 tuotannosta tai sähkönkulutuksesta eikä kapasiteetti laajennu merkittävästi.

Tuki ei ole kytköksissä tehtaiden nykyisiin kustannuksiin eikä kilpailukykyyn. Tuella ei siksi ole odotettavissa tuotantoon tai työllisyyteen liittyviä kannustinvaikutuksia.

Laajan taloustieteellisen tutkimuskirjallisuuden perusteella talouden yleistä tehokkuutta pystytään edistämään yritystuilla, joista leviää riittävästi hyötyjä muille yrityksille ja muualle yhteiskuntaan (katso esim. Einiö 2013).

Metalliteollisuuden, paperin ja kartongin valmistuksen, mekaanisen puumassan valmistuksen sekä lannoitteiden valmistuksen kaltaisten kypsiin teknologioihin perustuvien toimialojen tukemisesta ei voi odottaa syntyvän tällaisia myönteisiä ulkoisvaikutuksia. Ei sittenkään, vaikka muutkin EU-maat tukisivat näitä toimialoja tai vaikka niiden osuus on Suomessa selvästi korkeampi kuin muissa EU-jäsenvaltioissa.

Talouskasvua voidaan edistää panostamalla koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä julkisiin investointeihin, jotka luovat innovaatioita ja vauhdittavat teknologian kehittymistä.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Essi Eerola
ylijohtajan sijainen

Marita Laukkanen
tutkimusohjaaja

Kirjallisuus

Arlinghaus, J. (2015). "Impacts of carbon prices on indicators of competitiveness: a review of empirical findings", *OECD Environment Working Papers*, No. 87, OECD Publishing, Paris.

Dechezleprêtre, A., Gennaioli, C., Martin, R. & Muûls, M. (2014): Searching for carbon leaks in multinational companies. Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment Working Paper No. 165, London School of Economics and Political Science.

Einiö, E. (2013). Innovaatioiden tukeminen kannattaa. VATT Policy Brief 1-2013.

Hokkanen, T. (2015). Ilmastopolitiikan vaikutukset Suomen kansantalouteen ja kilpailukykyyn – mitä arvioista voidaan oppia? Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan julkaisusarja 10/2015.

Hokkanen, T. ja Ollikka, K. (2015). Energia- ja ilmastopolitiikan uudet tuulet. Vatt Policy Brief 3-2015.

Kopsakangas-Savolainen, M. ja Svento, R. (2013). Economic value approach to intermittent power generation in the Nordic power markets. Energy and Environment Research 3(2).

Liski, M. ja Vehviläinen, I. (2016). Gone with the wind? An empirical analysis of the renewable energy rent transfer. Mimeo.

Petrick, S. & Wagner, U. J. (2014): The Impact of Carbon Trading on Industry: Evidence from German Manufacturing Firms. Kiel Working Papers No. 1912, Kiel Institute for the World Economy.

Tamminen, S., Ollikka, K. ja Laukkanen, M. (2016). Suomen energiaverotus suosii energiaintensiivisiä suuryrityksiä. VATT Policy Brief 2-2016.

Wagner, U., Muuls, M., Martin, R. & Colmer, J. (2014). The causal effects of the European Union Emissions Trading Scheme: evidence from French manufacturing plants. World Congress of Environmental and Resource Economists, Istanbul, June 2014.

World Bank Partnership for Market Readiness (2015). Carbon Leakage: Theory, Evidence, and Policy. PMR Technical Note 11. World Bank, Washington, DC.